

LITERATI

Annet Schaap

Lămpița și băiatul-sirenă

Traducere din limba neerlandeză de
Irina Anton

Colecție coordonată de
Virginia Lupulescu

*Pentru sora mea Miriam
Pentru copiii care am fost
Pentru acea vară petrecută în fân,
când citeam, citeam...*

„— Vreau, spuse mica sirenă și era palidă ca un mort.
— Dar trebuie să mă plătești și pe mine, zise vrăjitoarea
mării. Și nu e puțin lucru ceea ce doresc.“
(*Mica sirenă*, Hans Christian Andersen)

„Iar corabia cu opt pânze
Și cu cincizeci de tunuri
Mă duce de aici.“
(*Opera de trei parale*, Bertolt Brecht)

Partea întâi
FARUL

Chibritul

O insulă care mai e puțin legată de uscat, ca un dinte ce se clatină, care atârnă de un fir, se numește peninsulă. Pe această peninsulă se află un far, unul înalt și cenușiu, care noaptea își împrăștie lumina peste micul oraș de la malul mării. Astfel are grijă ca navele să nu se facă fărâme de stânca aflată, ca nuca-n perete, în mijlocul golfului. Astfel are grijă ca noaptea să pară mai puțin întunecoasă, iar întinderea de uscat și marea cea vastă, mai puțin întinse și vaste.

În casa de lângă turn locuiește paznicul farului, Augustus, împreună cu fiica lui. Au o grădină mică și o plajă stâncoasă, unde apa mării aduce mereu câte ceva la mal. Odinioară obișnuiau să își petreacă acolo toată seara, în vreme ce lumina se rotea deasupra capetelor lor. Atunci Augustus făcea un foc și din port veneau bărci pline cu pirați. Aceștia se așezau în jurul focului, mâncau pește fript și cântau noaptea întreagă. Cântau cântece de pahar și de voie bună, cântece triste de dor și de jale, dar și unele grozav de înfricoșătoare, despre Tainele Mării, care o speriau și în același timp o bucurau pe fetiță, făcând-o de cele mai multe ori să se ghemuiască în poala mamei.

Dar acum nu mai vin pirați și nici tatăl ei nu mai face focul.

Când se lasă întunericul, lumina trebuie să fie deja aprinsă. Fetița e întotdeauna cea care o aprinde. În fiecare seară urcă cele șaiszeci și una de trepte, deschide o ușiță ruginită care acoperă lentila farului, aprinde fitilul, întoarce arcul care face ca lentila să se învârtă, închide ușița și gata.

Era o muncă grea când era mai mică, dar acum brațele i s-au înzdrăvenit și picioarele urcă și coboară cu ușurință treptele de două ori pe zi. De trei ori, dacă uită chibriturile. Se mai întâmplă uneori și atunci tatăl ei o dojenește.

— Deja se întunecă și lumina încă nu e aprinsă! Dacă se rătăcește vreo corabie, fetițo, dacă se izbește de stânci din vina mea? De fapt, din vina ta. Fuga sus! Să mă apuc eu? Da, o să...

Deja dă să se ridice.

— Dar mă duc, mormăie fetița și înșfacă din sertar chibriturile.

Cutiuța zornăie încet, nu mai e decât un băț înăuntru. „Măine să cumpăr chibrituri“, se gândește. „Să țin minte.“

Fetiței îi vine greu să țină minte. Mereu are atâtea lucruri în cap: cântece, povești, lucruri de învățat, lucruri pe care vrea să le uite, dar care tot revin. Dacă trebuie să rețină ceva, adesea uită, dar de fiecare dată ține minte tocmai ce vrea să uite.

Născocoște un truc în timp ce urcă treptele. Oare ce trebuia să rețină? A, da, chibrituri. Umplesă în gând o cutie și o pune pe o măsuță în mijlocul capului ei. Cu o lămpiță alături care o luminează, ca să fie primul lucru pe care îl vede mâine dimineață când se trezește. Speră. Ce fel de lămpiță? Din smalt verde, cu o margine aurie ciobită.

Mama ei avea pe vremuri o lampă dintr-asta lângă pat.
Din nou, ceva ce ar vrea de fapt să uite.

„Gândește-te la o altă lămpiță, Lămpițo“, își spune în
sinea ei. Căci Lămpița e și numele ei.

De fapt, o cheamă Emilia. Dar ăsta fusese și numele
mamei ei. Și, demult, pe tatăl ei îl deranja că de fiecare
dată când striga ridicau privirea doi oameni, iar apoi nu
a vrut să mai audă acest nume niciodată. Așa că îi spune
Lămpița.

„Dar nu sclipești de deșteptăciune, Lămpițo“, îi spune
mereu când fata uită vreun lucru sau se împiedică de câte
ceva, asta de obicei taman când aduce supa fierbinte sau
ceva asemănător.

Lămpița urcă scara cu ultimul chibrit. Trebuie să fie
foarte prevăzătoare, chibritul nu are voie să se stingă îna-
inte de a se aprinde lumina, căci atunci... Epave și un tată
mânios. Nu știe ce ar fi mai rău.

Lungește fitilul și îl scămoșează puțin ca să se aprindă
bine. Apoi ia chibritul din cutie și îl privește sever.

— Dă tot ce poți! Vorbesc serios! Că dacă nu...

Dacă nu, ce? De ce fel de amenințare s-ar putea teme
un chibrit? Să se stingă? Să fie rupt în două? Nu, știe deja.

— Dacă nu, te arunc în mare, șoptește. Și o să te uzi
atât de tare, că n-o să mai arzi vreodată.

Desigur, până când este adus la mal... Undeva pe o
plajă fierbinte, se va usca la soare și...

— Lămpițo!

Vocea tatălui ei tot sună tare, chiar dacă vine de la
șaiszeci și una de trepte depărtare.

— Lumina! ACUM!

De obicei, pe la ora asta doarme de mult, sforăind în scaunul lui. Dar tocmai astă-seară nu. Scapără chibritul. O scânteie care nu-i bună de nimic. Încă o dată. Acum se ivește o flacără potrivită, însoțită de mirosul de sulf. Bun. Își face cealaltă mână căuș și le îndreaptă către fitil. Haide! Flacăra șovăie puțin și apoi crește.

Flacăra, flacăra, arde îndat'

Bea niște untură de pește

Și înghite bumbac!

cântă ea încetișor, uitându-se la lumina puternică. Simțise un mic nod în stomac, dar a trecut.

Închide ușița, întoarce arcul, gata.

— *Chibrituri, chibrituri*, fredonează ea coborând iar treptele. Să nu uit.

Dar tot uită.

Furtuna

Și firește că a doua zi vine o furtună. Una cumplită. Nu a bățut deloc vântul toată ziua, dar acum pescărușii țipă agitați și câinii schelălăie întruna. Simt amenințarea, spun stăpânii lor, privind îngrijați spre cer.

Către sfârșitul amiezii, norii se adună grămadă la orizont. Deasupra mării, cerul se face plumburiu, iar soarele se scufundă în apă. *Niciun amurg azi, șoptește. Am plecat.*

Afară se lasă un întuneric ca de smoală.

Înăuntru, o fetiță albă la față de groază stă în fața unui sertar gol.

A căutat toată ziua midii printre stâncile alunecoase, fiindcă sunt gustoase și nu costă nimic. A căutat și viermi de nisip pentru pui și lemne rămase din epave pentru foc, pe care le-a pus la uscat în grădină. Apoi a mai zăbovit puțin să se uite după vreo scoică deosebită sau o sticlă cu o scrisoare înăuntru, dar n-a dat de ele. Când s-a uitat în sus, se întunecase brusc și deja trebuia să aprindă lampa. Și, dintr-odată, și-a dat seama ce nu reușise să-și amintească toată ziua.

Afară e liniște și se lasă întunericul. Orașului îi mai rămâne foarte puțin timp.

Puțin timp în care să duci rufele înăuntru și să tragi obloanele. Să închizi magazinele, să chemi copiii în casă.

— Ah, nu mai putem sta puțin, puținel de tot?

— Nu, niciun pic. În casă, acum!

Puțin timp în care pescarii cei bătrâni să dea din cap și, cu ochii strălucindu-le, să mormăie lucruri precum: „Da, da... Se apucă iar de tunat. Ca atunci și ca atunci. Când a fost furtuna de Paște, când a fost furtuna de la Capul Nord în februarie, când zburau oile prin aer și corăbiile erau azvârlite pe plajă...”. N-o să fie chiar așa de rău ca atunci, nu? Sau ba da? Își beau laptele cu înghițituri mici. Ei cunosc că odinioară totul era mai rău, dar, cine știe, se poate și mai rău. Cine știe, poate că ce e mai rău de-acum urmează...

Începe să bată vântul.

— Lămpițo? Lămpițoundeești?

Vocea tatălui face ca toate cuvintele să se lipească între ele.

— Lămpițoeaprinsălumina?

— Da, da, mormăie Lămpița. Numai puțin, să iau chibrituri.

Își înfășoară fularul în jurul gâtului, ia coșul și iese în fugă din casă. Vântul îi smulge ușa din mâini și o trânteste în spatele ei, închizând-o.

— Mulțumesc, vântule, spune Lămpița.

E mai bine să fii politicoș cu furtuna. Apoi se îndepărtează în fugă, picioarele alunecându-i în timp ce străbate grădina și traversează poteca de bolovani, către oraș.

Marea se izbește de stânci, cu valuri din ce în ce mai mari.

O cărare îngustă de pietre, neregulate ca o dantură proastă, duce de la peninsulă până la chei. Chiar și în

timpul fluxului, acestea rămân ridicate deasupra apei. Lămpița sare din piatră în piatră. Vântul îi suflă în față și trage de coșulețul care are înăuntru o bucată de piele de căprioară. Asta ca să nu se ude chibriturile mai târziu, la întoarcere. Trebuie să străbată și tot drumul înapoi. Deocamdată încearcă să nu se gândească la asta. Nu e atât de greu, căci vântul îi spulberă gândurile din cap.

— Mulțumesc, vântule, mulțumesc din nou.

De fapt, vântul ar putea fi un soi de prieten, speră ea.

Suflând, prietenul ei încearcă să o arunce pe Lămpița de pe stânci în mare. Pantofii îi sunt deja uzi leoarcă și alunecă pe pietre. Ici-colo se află câte un par de care se poate ține ca să-și recapete suflul.

„Nu mai am așa mult de mers“, se gândește, dar de văzut nu poate vedea bine. Îi vin în față nisip și alte lucruri pe care vântul le-a ridicat de pe plajă. O împroașcă cu alge, crengi, bucăți de frânghie.

Cadouri, Lămpițo. Uite!

Și le curăță din păr.

— Vântule drag, vântule turbat. Nu-mi trebuie, n-am nevoie de nimic. Doar de chibrituri.

Asta desigur că-l înfurie pe vânt, fiindcă începe să împroaște cu ploaie. În câteva clipe, e udă până la piele și furtuna suflă spre ea, înfrigurând-o și mai tare. Se căznește să înainteze.

— Încetează odată, găfâie ea. Culcat, vântule! Jos!

Vântul nu e câine, nu o bagă în seamă. Își mai ia puțin avânt și vâj!

Dar acolo sunt treptele de bazalt. Lămpița alunecă spre ele, cade, se lovește la genunchi, dar se prinde

de balustradă și se trage în sus. Uite cheiul.

În port, toate frânghiile flutură izbindu-se de catarge. E o orchestră: răpăit de tobe, țipete și primele lovituri de timpan ale tunetului. Lămpița nu își aude propriii pași când traversează cheiul în fugă. Furtuna încearcă să o împingă pe strada greșită, dar ea cunoaște drumul, chiar și pe întuneric.

Nu e țipenie de om pe stradă. Casele îndură liniștite furtuna. Nu le e teamă că vor fi luate de vânt. Copacii se proptesc bine, dar pierd frunze și ramuri. O găleată de tablă se rostogolește pe acolo zornăind. Toate obloanele sunt trase, toate magazinele sunt închise.

O ia pe alei, cotește pe străzi. Când aproape a ajuns, ploaia se transformă în grindină, iar vântul i-o azvârle în față din plin. Au, au! Se apără cu mâinile și aleargă mai departe. Acolo se află strada cu magazinul domnului Rozescu. Vântul îi mai smucește pentru ultima oară coșul.

Haide, dă-l încoace. Așa un coșuleț drăguț, numai bun ca să îl arunci, să îl sufli hăt-departe, tocmai până în altă țară sau...

— Lasă-mă în pace! țipă Lămpița și îl ține strâns bine. Atunci poftim și mai multă grindină, pleosc!

Dar uite, a ajuns, acolo e magazinul. Lădițele cu legume au fost duse înăuntru, obloanele sunt trase, lumina e stinsă. Ușa e încuiată. Desigur, căci cine mai vine acum la cumpărături?

— Eu! strigă Lămpița. Sunt eu! Domnule Rozescu! Deschideți!

Vântul îi suflă chiar și vocea departe, nici măcar ea n-o mai prea aude. Lovește cu pumnii în ușă.

— Domnule Rozescu!

Prostănaco, voce pițigăiată. Să nu crezi că te aude care-va. Îți suflu vocea departe, te suflu și pe tine departe, suflu de-a dreptul prin tine. Și toate chibriturile pe care le scaperi le sting, ha, floare la ureche.

Prietenul ei, care nu este un prieten adevărat, se tăvălește pe jos de răs.

„Are dreptate“, se gândește Lămpița. „Ce tot fac?“ Îi e frig și picioarele îi tremură. Să facă acum cale-întoarsă? Fără chibrituri?

Mai țipă o dată din toate puterile.

— Domnule Rozeescuuu!!

Se aprinde o lumină slabă în spatele magazinului. Cineva se apropie de ușă cu o lumânare. E băcanul, domnul Rozescu, într-un halat și cu un fular în jurul gâtului. Când o vede pe Lămpița, se grăbește la ușă, trage zăvorul și deschide. O enormă rafală de vânt o împinge pe Lămpița înăuntru. Clopoțelul de la intrare zăngănește ca un nebun.

— Bună seara, dârdâie Lămpița. Mai aveți chibrituri?

— Închide ușa, închide ușa! strigă domnul Rozescu și împreună împing ușa îndărăt, luptându-se cu furtuna, până o închid.

Imediat se așterne liniștea. Grindina izbește în geamuri, dar asta se întâmplă afară. Lămpița găfâie, e udă learcă.

— Ce-ai zis, fetiço? Vii tocmai de la far, prin furtună?

— Am rămas fără chibrituri. Și lumina trebuie aprinsă.

Domnul Rozescu se îngrozește.

— Încă nu e aprinsă? Da, firește că trebuie aprinsă! Mai ales în noaptea asta! Dar nu te mai întorci prin furtună.

— Ba da, zău, spune Lămpița. N-am încotro.

Încearcă să pară sigură pe ea, dar vocea îi e un chițait ciudat. Își stoarce puțin fularul și vede că stă cu picioarele într-o baltă mare.

— Hai cu mine sus!

Băcanul îi pune o mână pe umărul ud.

— Haine uscate, lapte cald... Fata mea, ești bocnă. Nu poți să...

Îi împinge mâna.

— Trebuie să mă întorc! Două cutii, vă rog. Și să le treceți pe caiet.

— Ce tâmpenie! scutură din cap domnul Rozescu. Îți sapi singură groapa!

Dar, mai presus de toate, e băcan și mâinile îi caută deja în dulapul de provizii.

— Marca Rândunica, nu? Calitate extra? Dar mai întâi trebuie să te încălzești puțin. Vorbesc serios. Cine trimite un copil prin așa o...

— Frederic? Cine-i acolo?

Vocea doamnei Rozescu vine dinspre scări.

— E Lămpița, să ia chibrituri.

— Lămpița de la far?

— Câte Lămpițe știi, femeie?

— Trimite-o sus!

— Asta aveam și eu de gând să fac.

Îmbufnat, domnul Rozescu ia fularul leoarcă al Lămpiței, îl atârnă peste un butoi de ulei și i-l dă pe al lui.

Lâna îi gâdilă obrazul ud.

— Descalță-te aici și pe urmă poți să-ți lași sus catrafusele ude și apoi...

— Nu, mulțumesc, spune Lămpița. Trebuie să ajung acasă.

Fularul alunecă de pe ea și cade la pământ, dar nu-l ridică. Învelește chibriturile în pielea de căprioară și le pune în coșuleț. Apoi fuge afară.

Coșulețul

În tot acest timp, Augustus așteaptă acasă, unde înjură de mama focului.

A trântit toate sertarele de pământ, a scos toate hainele din dulap. Podeaua este acoperită de cratițe și maiouri, ceșcuțe și mazăre uscată. Niciun chibrit. Nicăieri.

O suduie pe Lămpița și pe sine însuși. Soba tocmai s-a stins, cuptorul e rece ca o stană de piatră. Trânțește de câteva ori prin cameră felinarul nefolositor. Grindina răpăie în geam. Ce să facă? Nu are ce să facă! Și unde e aia mică?

Se opintește în sus, șontăcând pe piciorul cel bun, urcând toate cele șaizeci și una de trepte spre camera farului. Nici acolo nu e și vântul e cât pe ce să-l arunce peste balustradă.

Valurile izbesc turnul. Sunt înalte cât casa, monștri mari și verzi care înghit totul, vor să strivească totul. Nu se teme pentru turnul său, ci pentru navele care sunt împinse de vijelie în golf pe bezna asta. I se pare că deja aude, ridicându-se deasupra vuietului furtunii, pârâitul prorelor care se despică. Atunci el e de vină. Nu, e vina copilei ăleia, copilei ăleia nenorocite. Unde o fi?

Încearcă să străpungă întunericul cu privirea. „Te rog. Nu-mi face asta. Te rog, să nu cazi în mare, vino teafără acasă. Te rog...”